

SOCIALINIO DARBUOTOJO VEIKLA PASLAUGŲ GAVĖJŲ SOCIALINIŲ ĮGŪDŽIŲ UGDYMO PROCESSE HOSPITALIZACIJOS SĄLYGOMIS

Justina Bartaševičė

Šiaulių valstybinė kolegija / Higher Education Institution

Inesė Ratnikaitė

Šiaulių valstybinė kolegija / Higher Education Institution

<https://orcid.org/0009-0008-7657-9297>

Anotacija

Šiame straipsnyje rašoma apie socialinio darbuotojo intervenciją palaikomojo gydymo ir slaugos skyriuje ugdant paslaugų gavėjų socialinius įgūdžius. Dėmesys sutelkiamas į socialinių įgūdžių svarbą socializacijoje, ugdymo etapus ir tikslingai nukreiptas socialinio darbuotojo veiklas ugdant paslaugų gavėjų socialinius įgūdžius. Tyrimu siekiama išsiaiškinti, kokias individualias ir grupines užimtumo veiklas gali pasiūlyti socialinis darbuotojas, kad paslaugų gavėjai būtų motyvuoti išmokyti socialinių įgūdžių, galinčių palengvinti priimti ir realizuoti naujus socialinius vaidmenis. Užimtumo veiklomis siekiama integruoti socialinius įgūdžius, profesinius gebėjimus ir pomėgius.

Pagrindiniai žodžiai: bendruomeniškumas, hospitalizacija, socialiniai įgūdžiai, socializacija.

Įvadas

Tyrimo aktualumas. Hospitalizacija yra sudėtingas gyvenimo tarpsnis bendrame žmogaus socializacijos procese, reikalaujantis iš naujo atkreipti dėmesį į paslaugų gavėjų socialinių įgūdžių ugdymą. Moksliniai, tyrimai skirti socialinių įgūdžių ugdymui, ypač Lietuvoje, apsiriboja pirmine vaikystės ir paauglystės socializacija (Gudžinskienė, 2023). Hospitalizacijos iššūkiai paprastai aptariami pagyvenusių žmonių amžiaus tarpsnio ar tam tikrų ligų – šizofrenijos, onkologijos – kontekste (Vaitkevičienė, Ringienė, 2025). Trūksta mokslinių darbų apie įvairaus amžiaus asmenų su skirtingomis diagnozėmis socialinių įgūdžių ugdymą hospitalizacijos sąlygomis. Hospitalizacijos procese socializacija tęsiasi naujomis sąlygomis, gali būti susijusi su vaidmenų sumaištimi (Xichen, Mengnan, 2020), todėl labai svarbu padėti ugdytis socialinius įgūdžius. Socialiniai įgūdžiai padeda efektyviai bendrauti, taikyti problemų sprendimų priėmimą, rasti būdų naujai integruotis į visuomenę. Straipsnio autorės praktika rodo, kad paslaugų gavėjai, patekę į sveikatos priežiūros įstaigą, būna nemotyvuoti užsiimti įvairiomis veiklomis – galimai dėl tam tikrų socialinių įgūdžių trūkumo. Todėl hospitalizacijos procese labai svarbi tampa socialinio darbuotojo veikla ugdant paslaugų gavėjų socialinius įgūdžius hospitalizacijos sąlygomis.

Socialinio darbuotojo veiklą ir socialinių įgūdžių ugdymo klausimus nagrinėjo įvairūs Lietuvos ir užsienio autoriai. Socialinių įgūdžių ugdymo etapus aptarė Gudžinskienė (2023). Įgūdžio rodymo pavyzdžius kaip motyvaciją ugdyti naujus socialinius įgūdžius analizavo Gudžinskienė (2023), Brown ir Neve (2023). Socialinio darbuotojo veiklą pasiūlymus sieti su senyvo amžiaus asmenų bendravimo ir bendradarbiavimo įgūdžių tobulinimu, saviraiška ir kūrybiškumu siūlo Vosyliūtė ir Karasevičiūtė (2022). Socialinio darbuotojo veiklas individualiai, grupėse ir šeimos narių įgalinimui išskyrė užsienio autoriai. Individualaus fizinio aktyvumo naudą ir sportinių mankštų pasiūlymus, siekiant gerinti fizinę ir psichologinę pacientų sveikatą, išskyrė Harmsel-Nieuwenhuis et al. (2022), Paquet, Whitehead, Shah, Adams, Dooley, Spreng, Aunio, Dube (2023). Pasiūlymų organizuoti grupines terapijas veiklas senyvo amžiaus asmenims pateikė Paquet et al. (2023). Senyvo amžiaus asmenų naudojimąsi informacinėmis technologijomis, siekiant bendrauti su artimaisiais, mokytis naujų dalykų, prisitaikyti prie fizinio ribotumo galimybių išskyrė Paquet et al. (2023) ir Fotteler,

Kocar, Dallmeier, Kohn, Mayer, Waibel, Swoboda, Denking (2023). Šeimos narių įgalinimo svarbą pacientų reabilitacijai aprašė Drakenberg, Arvidsson-Lindvall, Ericsson, Agren, Sundqvist (2023).

Šiame straipsnyje rašoma apie socialinio darbuotojo intervenciją palaikomojo gydymo ir slaugos skyriuje ugdant paslaugų gavėjų socialinius įgūdžius. Aprašoma socialinių įgūdžių svarba socializacijai, ugdymo etapai ir tikslingai nukreiptos socialinio darbuotojo veiklos paslaugų gavėjų socialiniams įgūdžiams ugdyti. Tyrimu siekiama išsiaiškinti, kokias individualias ir grupines užimtumo veiklas gali pasiūlyti socialinis darbuotojas, kad paslaugų gavėjai būtų motyvuoti išmokti socialinių įgūdžių, kurie galėtų palengvinti priimti ir realizuoti naujus socialinius vaidmenis. Užimtumo veiklomis siekiama integruoti socialinius įgūdžius ir profesinius gebėjimus.

Mokslinė problema. Kaip socialinis darbuotojas turėtų organizuoti paslaugų gavėjų socialinių įgūdžių ugdymo veiklą hospitalizacijos sąlygomis, atsižvelgdamas į tęstinės socializacijos principus?

Tyrimo objektas. Socialinio darbuotojo veikla.

Tyrimo tikslas. Apibūdinti socialinio darbuotojo veiklą, siekiant ugdyti pacientų socialinius įgūdžius hospitalizacijos sąlygomis.

Tyrimo uždaviniai: 1) Išsiaiškinti socialinių įgūdžių ugdymo ir tęstinės socializacijos principus hospitalizacijos procese; 2) Apibrėžti socialinio darbuotojo veiklą ugdant socialinius įgūdžius hospitalizacijos sąlygomis; 3) Atskleisti palaikomojo gydymo ir slaugos skyriaus pacientų požiūrį į socialinių įgūdžių ugdymą, veiklą įvairovę; 4) Išryškinti socialinio darbuotojo veiklos hospitalizacijos sąlygomis gaires atsižvelgiant į tęstinės socializacijos principus.

Tyrimo metodai: mokslo informacijos šaltinių analizė, pusiau struktūruotas interviu, kokybinė turinio analizė.

Socialinių įgūdžių stoka kaip kliūtis adaptacijai

Mokslininkai socialinius įgūdžius apibūdina skirtingai, tačiau dažniausiai sieja su asmens gebėjimu prisitaikyti prie įvairių gyvenimiškų situacijų ir sėkmingai socializuotis. Straipsnyje remiamasi Gudžinskienės (2023), Adomaitienės ir Balčiūnienės (2017) darbais. Šios autorės pabrėžia, kad socialiniai įgūdžiai yra susiję su vidinių jausmų ir išgyvenimų apie ateitį stiprinimu, pasitikėjimo savimi didinimu, konstruktyviu konfliktų sprendimu. Tačiau Gudžinskienė (2023) daugiau dėmesio skiria emocinių gebėjimų stiprinimui, o Adomaitienė ir Balčiūnienė (2017) akcentuoja socializacijos procesą. Lyginant autorių pozicijas galima pastebėti, kad skirtingose situacijose praktikuojami socialiniai įgūdžiai reikalauja subtilaus skirstymo, leidžiančio tikslingiau įvertinti, kokių įgūdžių žmogui trūksta, ir planuoti jų ugdymo metodus, ypač hospitalizuojamų pacientų atveju. Socialinių įgūdžių skirstymą nagrinėjo Gudžinskienė (2023), Khosravi, Baberi, Bozorgi (2016). Pagal reiškimo būdą socialiniai įgūdžiai gali būti verbaliniai (diskusija, juokavimas, mokymasis) ir neverbaliniai (aktyvus klausymas, kūno kalba, laikysena, mimika) (Gudžinskienė, 2023). Šie autoriai analizavo socialinius įgūdžius, reikalaujančius tinkamo pasirinkimo, daugiau dėmesio skyrė esminiems ir situaciniams socialiniams įgūdžiams. Esminiai socialiniai įgūdžiai, stiprinantys psichologinę sveikatą, apima sprendimų priėmimą, kritinį mąstymą, bendravimą, savęs pažinimą ir streso įveikimą (Gudžinskienė, 2023; Khosravi, Baberi, Bozorgi, 2016). Gudžinskienė (2023) daugiau dėmesio skyrė situaciniams socialiniams įgūdžiams, kurie apima prisitaikymą prie skirtingų gyvenimiškų situacijų ir reakcijų į jas (Gudžinskienė, 2023). Prie šių įgūdžių, anot autorės, priskiriamas gebėjimas pasakyti komplimentų kitam žmogui, drąsa atsiprašyti ir paprašyti pagalbos sunkiose situacijose, mokėti išsakyti jausmus, užmegzti ir palaikyti akių kontaktą. Esminiai socialiniai įgūdžiai, apimantys asmens vidines savybes, dar kitaip vadinami intrapersonaliniams įgūdžiais (nuomonės išsakymas, asmenybės pažinimas, pasitikėjimas savimi, motyvacijos ugdymas), o situaciniai socialiniai įgūdžiai – interpersonaliniais (santykis su kitais, saviraiška) (Gudžinskienė,

2023). Vienas svarbiausių socialinių įgūdžių ugdymo siekių – paslaugų gavėjų gebėjimas prisitaikyti prie naujos aplinkos ar stresą keliančių situacijų, kurios pasitaiko palaikomojo gydymo ir slaugos skyriuje. Asmens gebėjimas prisitaikyti prie įvairių gyvenimo situacijų atspindi savireguliaciją, emocinį stabilumą ir elgesį socialinėje aplinkoje (Adomaitienė, Balčiūnienė, 2017).

Hospitalizacijos iššūkių kyla dėl nepakankamai išugdytų socialinių įgūdžių, kurie skatina jaustis nevisaverčiais ir bejėgiais žmonių apsuptyje (Gudžinskienė, 2023). Ši problema apsunkina ne tik individualų prisitaikymą, bet ir skatina socialinę problemą – asmenų socialinę atskirtį, lemiančią žmonių vidinę savijautą. Todėl svarbu numanyti, kad asmens gebėjimas prisitaikyti prie įvairių gyvenimo situacijų yra socializacijos proceso dalis, formuojanti palaikančius santykius bendruomenėje. Itin svarbu stiprinti ir ugdyti paslaugų gavėjų socialinius įgūdžius, siekiant jų pačių socialinės gerovės, lengvesnės adaptacijos ir socialinės atskirties rizikos mažinimo.

Hospitalizacijos poveikis tęstinėje socializacijoje

Socializacija yra procesas, kurio metu tikimasi, kad asmenys tobulės, remdamiesi pagrindinės socializacijos pamatais – socialinių įgūdžių naudojimu, sąmoningu socialinio elgesio normų laikymusi ir laipsnišku prisitaikymu prie socialinių santykių (Adomaitienė, Balčiūnienė, 2017). Buvimas ligoninėje ne tik veikia žmogaus socialinius ryšius ar gebėjimą socializuotis, bet ir gali būti tikslingai išnaudotas siekiant padėti asmeniui susigyventi su nauju – sergančiojo – vaidmeniu, tarsi iš naujo atrasti savo vietą šeimoje, visuomenėje neprarandant asmens orumo ir vertės. Tai galėtų būti vienas pagrindinių socialinio darbuotojo uždavinių. Socializacijos procesą nagrinėjo Xichen ir Mengan (2020), Adomaitienė ir Balčiūnienė (2017), Gudžinskienė (2023), Drakenberg et al. (2023), Blake et al. (2014), kurie pabrėžė, kad hospitalizacijos procesas tampa reikšminga socializacijos dalimi, nes sudaro sąlygas asmenims prisitaikyti prie pasikeitusio socialinio vaidmens, atkurti socialinius ryšius, ugdyti socialinius įgūdžius. Straipsnyje Xichen ir Mengan (2020) nagrinėjo socialinius vaidmenis, Adomaitienė ir Balčiūnienė (2017) – socialinius santykius, Gudžinskienė (2023) – socialinių įgūdžių ugdymą, Drakenberg et al. (2023) ir Blake et al. (2014) aptarė šeimos narių įgalinimą hospitalizacijos procese.

Zhang Xichen, Li Mengnan (2020) akcentuoja, kad socialinio vaidmens pasikeitimas yra itin reikšmingas žmogui. Silpnėjant socialiniams vaidmenims, jų teigimu, palaipsniui prarandama asmens vertė. Pakeitus gyvenamąją aplinką, pavyzdžiui, hospitalizuojantis, įvyksta daug pokyčių. „Pagrindiniai pokyčiai yra kai kurių vaidmenų ir veiklų praradimas, ypač tų vaidmenų, kuriuos žmonės atliko, ir tų veiklų, kuriose dalyvavo daugelį metų“ (Zhang Xichen, Li Mengnan, 2020, p. 5). Pavyzdžiui, didžiąją gyvenimo dalį darbingo amžiaus asmuo dirbęs autobuso vairuotoju, staiga netenka galimybės vaikščioti ir techninė pagalbos priemonė – asmens su negalia vežimėlis, funkcionuoja kaip pagrindinė veiklos varomoji priemonė. Toks staigus pokytis mažina asmens savivertę, kelia labai daug neigiamų emocijų, mažina motyvą gyventi. Itin svarbu tampa prisiimti naują – sergančiojo – vaidmenį, kuomet asmuo įgyja naujų žinių ir įgūdžių, kuria naujus tarpasmeninius santykius. Vaikystėje vaikai turi mokytis, augti ir bręsti, suaugusiems žmonėms tenka mokytis, kaip priprasti prie pasikeitusio gyvenimo (Gudžinskienė, 2023). Tam reikalinga socialinio darbuotojo pagalba kuriant tarpasmeninius santykius, kurie reikalauja efektyvaus bendravimo (Zhang Xichen, Li Mengnan, 2020, p. 2). Pasikeitus vaidmeniui į sergančiojo, didėja socialiniai poreikiai, kuriuos svarbu atliepti, siekiant gerinti pasikeitusio gyvenimo kokybę. Sustiprinti nauji socialiniai vaidmenys prisideda prie asmens integracijos į sveikatos priežiūros įstaigą, didina jo funkcinių reikšmingumą. Todėl socialinio vaidmens pasikeitimas keičia ir hospitalizacijos proceso reikšmę. Jo metu siekiama laipsniško prisitaikymo, socialinių poreikių tenkinimo, įgalinant paciento šeimą ir socialinį darbuotoją, organizuojantį individualias ir grupines užimtumo veiklas. Teikiant efektyvią pagalbą tęstinė socializacija hospitalizacijos sąlygomis įgalina asmenis prisitaikyti prie besikeičiančių kasdienio socialinio gyvenimo reikalavimų. Palaikomojo gydymo ir slaugos skyriaus paslaugų gavėjai, atvykę į skyrių, turi prisitaikyti prie naujų elgesio normų ir bendrauti su kitais

paslaugų gavėjais pagal esamus socialinius įgūdžius. Prisitaikymo procesas reikalauja daug pastangų ir paties asmens motyvacijos. Jeigu asmuo laiku prisitaiko prie gyvenimo pokyčių, tai gali tapti svarbu tarpasmeniniams santykiams ir socialiniam dalyvavimui – šeimai (Zhang Xichen, Li Mengnan, 2020, P. 3). Pagalba susitaikyti su nauju vaidmeniu ne tik padeda gerinti emocinę savijautą įstaigoje, bet ir padidina galimybes sėkmingai dalyvauti visuomenės gyvenime už įstaigos ribų, įgalina pakreipti savo gyvenimą pagal socialinius įgūdžius, netgi pasirūpinti šeimos nariais (Zhang Xichen, Li Mengnan, 2020, p. 2). Socialinio darbuotojo pagalba paslaugų gavėjams rasti naują vietą visuomenėje „neabejotinai turi didelę reikšmę asmenims, kad jie galėtų tinkamai save vertinti, sklandžiai perprasti vaidmens pokyčius, ir sėkmingai tęsti socializavimąsi (Zhang Xichen, Li Mengnan, 2020, p. 6).

Skirtingai nei Xichen ir Mengnan (2020), Drakenberg et al. (2023) akcentavo tai, kad šeimos nariai taip pat turėtų prisitaikyti prie pokyčių kartu su sergančiuoju, aktyviai įsitraukdami į gydymo procesą. Xichen ir Mengnan (2020) daugiau dėmesio skyrė individualiam darbui su vaidmenų prisitaikymu, o Drakenberg et al. (2023) pabrėžė, kad paslaugų gavėjų artimųjų lygiavertė partnerystė hospitalizacijoje padeda abiem paveiktoms pusėms prisitaikyti pokyčių metu. Šeimos narių įgalinimas hospitalizacijos procese padeda: a) numatyti lengvesnius tikslus, b) ugdyti abipusį pasitikėjimą, c) mažinti konfliktų riziką, d) didinti paslaugų gavėjų gebėjimo lygio supratimą, e) numatyti lengvesnes veiklas paslaugų gavėjams, f) priimti lengvesnius problemų sprendimus (Blake et al., 2014).

Socialinių įgūdžių ugdymas stacionarinės priežiūros įstaigose

Socialinių įgūdžių ugdymas yra svarbi socialinio darbuotojo veiklos sritis, siekiant ilgalaikių rezultatų dėl asmens visuomeninio įsitraukimo (Adomaitienė, Balčiūnienė, 2017). Stacionarinės slaugos įstaigose svarbūs tiek intrapersonaliniai, tiek interpersonaliniai socialiniai įgūdžiai. Jie padeda naujoje aplinkoje valdyti emocijas ir bendradarbiauti. Atvykimas į palaikomojo gydymo ir slaugos skyrių, ypač pirmą kartą, siejamas su neigiamomis emocijomis. Esant intrapersonalinių įgūdžių, orientuotų į asmens vidines stiprybes, trūkumui, neigiamos emocijos gali lemti netinkamą jausmų raišką, kai nėra valdomas pyktis, kenkiama daiktams ir kitiems asmenims, piktnaudžiaujama sveikatai kenkiančiomis medžiagomis. Savireguliacija, įgalina asmenį nusiraminti, išgyventi jausmą nekenkiant ir nebūnant agresyviu. Socialinis darbuotojas, efektyviai bendraudamas, didelį dėmesį skirdamas asmeninio augimo siekimui, siūlo paslaugų gavėjams patinkančias veiklas, kurios stiprina asmens savivertę, emocijų valdymą, kantrybę (Adomaitienė, Balčiūnienė, 2017). Ilgalaikis įdirbis su vidinėmis asmenų stiprybėmis didina emocinę gerovę, jausmų raišką ir pasitikėjimą savimi, nes patinkančios veiklos gerina pacientų nuotaiką.

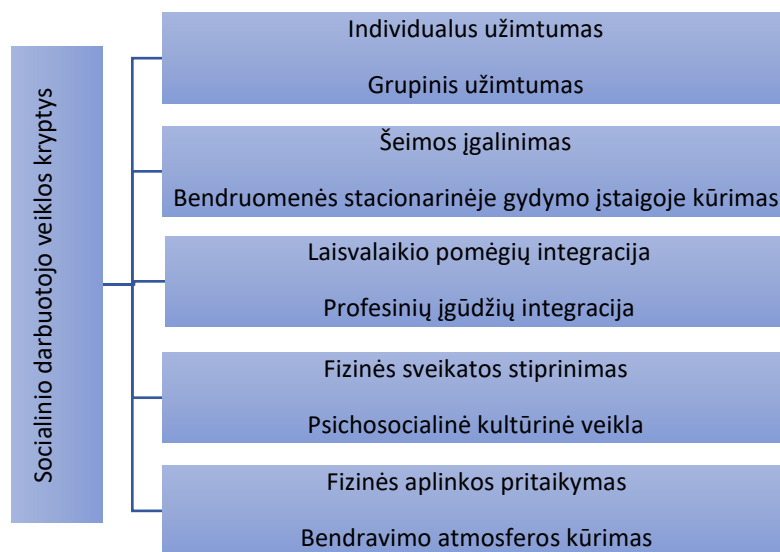
Sustiprinus žmonių vidines stiprybes svarbu kurti stiprinančią ir palaikančią bendruomenę, kurioje būtų jaučiamasi saugiai. Ligoninė yra savita, neatitinkanti iki šiol buvusios – namų – aplinkos. Atsiradus stresui dėl naujų ir netikėtų situacijų, sustiprinti savireguliaciją gali padėti ir socialiniai ryšiai. Apie socialinius santykius lygiai taip pat kalbėjo Aukščiausioji audito institucija (2021) ir Pasaulio sveikatos organizacija (2025), kurios pabrėžė jų svarbą, atsiradus galimybei bendrauti, bendradarbiauti, susirasti draugų ir mažinti vienišumo jausmą. Patekę į palaikomojo gydymo ir slaugos skyrių paslaugų gavėjai gali būti praradę socialinius įgūdžius. Jei sveikatos problemos trukdė išeiti iš namų ir bendrauti, jie gali būti atsiriboję nuo visuomenės. Todėl sveikatos priežiūros įstaigoje palaikančių santykių kūrimui svarbu įdėti daug pastangų. Adomaitienė ir Balčiūnienė (2017), Gudžinskienė (2023) pabrėžė, kad naujų draugų suradimas ir efektyvus santykių palaikymas reikalauja priimtino elgesio modelio. Tam padeda ir sveikatos priežiūros įstaigos vidaus taisyklės. Atsižvelgimas į kitą asmenį kuria tarpasmeninius santykius, dėl kurių asmuo jaučiasi priimtas, mylimas, reikalingas (Saeedi et al., 2024). Šiame procese sukurti naujus socialinius ryšius padeda socialinis darbuotojas, pirmiausia – didindamas motyvą bendrauti, neužsisąklęsti. Draugų susiradimas, išsikalbėjimas padeda valdyti emocijas ir stiprina problemų sprendimo įgūdžius.

Motyvacijos trūkumas veikti lemia socialinių įgūdžių nebuvimą, tolimesnes socialinių paslaugų tęstinumo problemas visuomenėje. Todėl svarbi socialinio darbuotojo iniciatyva kurti stiprinančią ir palaikančią bendruomenę. Socialinis darbuotojas padeda kurti artimus santykius bendruomenėje su galimybe keistis informacija, dalintis gerąja gyvenimiškąja patirtimi, gauti reikiamos pagalbos ir kartu pasidžiaugti pasiekimais.

Itin svarbu suprasti, kad socialinių įgūdžių ugdymo etape konfliktai yra neišvengiami. Atsiradus konfliktams, gelbsti įdirbis su vidiniais asmens resursais, skatinančiais elgesio pokyčius (Gudžinskienė, 2023). Ugdant įgūdį svarbu anksti aptikti asmens silpnybes reaguoti į skirtingas situacijas dėl stipresnių ryšių palaikymo bendruomenėje. Socialinio darbuotojo kompetencija padeda atsižvelgti individualiai į paslaugų gavėją ir motyvuoti nesustoti. Pagrindiniai lūkesčiai yra efektyviai bendraujant stiprinti vidines asmens savybes – emocijų valdymą, savireguliaciją ir empatiją (Myers, 2007). Dėl šių resursų asmenys jaučiasi stiprūs, pasitikintys savimi, konstruktyviai sprendžiantys konfliktus savarankiškai. Svarbu nuolat bendradarbiauti, siekiant išsiaiškinti ugdomųjų savijautą ir laipsnišką prisitaikymą prie pokyčių tęstinės socializacijos procese.

Socialinio darbuotojo veikla

Apibendrinant tai, kas buvo pasakyta, socialinio darbuotojo veiklą ugdant paslaugų gavėjų socialinius įgūdžius hospitalizacijos sąlygomis galima iliustruoti tokia schema (žr. paveikslą):

Individualus užimtumas hospitalizacijos procese tampa svarbus dėl socialinių vaidmenų įsisavinimo ugdant socialinius įgūdžius (Zeleniūtė et al., 2016). Socialinio darbuotojo organizuojama individuali veikla svarbi paslaugų gavėjų asmeninei saviraiškai, psichologinei gerovei, socialinių ryšių palaikymui.

Grupinių užsiėmimų metu paslaugų gavėjai turi galimybę dalintis gerąja gyvenimiškąja patirtimi ir išmokyti naujų įgūdžių, stiprinančių asmens vidines savybes (Paquet et al., 2023). Grupiniai užsiėmimai, anot Gudžinskienės (2023), plečia savivaizdį, skatina bendradarbiavimą, didina savivertę, padeda įsivertinti individualius įgūdžius, įgalina rasti naujų draugų, skatina aktyvų klausymąsi, padeda valdyti emocijas, ugdo tolerantiškumą, skatina kūrybiškumą.

Šeimos įgalinimas reabilitacijos procese yra svarbi socialinio darbuotojo veiklos sritis, siekiant numatyti tikslus, ugdyti tarpusavio pasitikėjimą, nuolat domintis paslaugų gavėju (Blake et al., 2014). Bendradarbiavimas tarp paslaugų gavėjo ir jo šeimos didina veiklų užimtumo motyvaciją, skatina puikius rezultatus. Tai stiprina tarpusavio santykius, kurie svarbūs lemiamų hospitalizacijos pokyčių etape (Losada et al., 2019).

Bendruomenės stacionarinėje įstaigoje kūrimas reikalingas siekiant sukurti saugią ir palaikančią aplinką, kai plėtojami socialiniai ryšiai su specialistais, kitais bendruomenės nariais (Vosyliūtė, Karasevičiūtė, 2022). Palaikančios aplinkos kūrimas sietinas su didesniu pasitikėjimu savimi, padeda įsisavinti naujus vaidmenis, kurie siejami su reikalingumu bendruomenėje. Bendruomenės kūrimas padeda ugdyti charakterį, kritiškai mąstyti, susigyventi su praeities klaidomis, sustiprinti jausmus ir išgyvenimus galvojant apie ateitį (Khosravi et al., 2016). Tai prisideda prie pasirengimo atlikti naujus vaidmenis šeimoje, artimiausioje aplinkoje, visuomenėje. Ilgalaikis įdirbis kuriant palaikančią bendruomenę dar palaikomojo gydymo ir slaugos skyriuje gali tapti pasiruošimu prisiimti naujus vaidmenis ir tolimesnėje įstaigoje.

Laisvalaikio pomėgių integracija prisideda prie asmens prisitaikymo visuomenėje didinimo. Laipsniško prisitaikymo metu ugdomas kūrybiškumas ir kritinis mąstymas, todėl asmenys geba nusibrėžti ribas, įvardinti socialinius poreikius, priimti savarankiškus sprendimus (Gudžinskienė, 2023; Jensen, 2018). Reikšmingi tampa ir religiniai užsiėmimai, mažinantys nerimą ir suteikiantys vidinę ramybę (Zeleniūtė et al., 2016). Laisvalaikio pomėgiai tampa užimtumo, integracijos ir savęs pažinimo priemone.

Profesinių įgūdžių integracija svarbi paslaugų gavėjų savivertei ir laisvalaikio užimtumo įvairovės didinimui (Vosyliūtė, Karasevičiūtė, 2022). Kadaise išugdyti profesiniai įgūdžiai, gyvenimiškoji patirtis suartina bendruomenės narius. Panašių profesijų atstovų grupės sukūrimas padrasintų dalintis gyvenimiškąja patirtimi. Užimtumas gali būti organizuojamas pagal paslaugų gavėjų ankstesnę profesinę veiklą.

Fizinės sveikatos stiprinimas yra neatsiejamas nuo emocinio stabilumo, psichosocialinio vystymosi ir vienišumo jausmo mažinimo. Organizuojamos fizinės veiklos, pavyzdžiui, fiziniai pratimai, reguliarios mankštos, svarbūs raumenų jėgos stiprinimui, motorinių reakcijų gerinimui ir bendram funkciniam pajėgumui (Meesters, Conijn, Vermeulent, Vlieland, 2018). Ši veikla padeda kurti bendrystės jausmą, pasitikėjimą savimi ir skatina sveikesnį gyvenimo būdą.

Psichosocialinė kultūrinė veikla svarbi socialinių ryšių stiprinimui, bendravimo įgūdžių palaikymui ir psichologinės savijautos gerinimui (Khosravi et al., 2016). Šventės, kultūriniai renginiai, atsižvelgiant į fizinės paslaugų gavėjo galimybes, kuria bendruomenę. Paslaugų gavėjų su judėjimo negalia šventės gali vykti jų palatose, aktyvesni skyriaus paslaugų gavėjai gali ateiti į poilsio kambarėlį, dalyvauti lauko renginiuose. Aktyviausi bendruomenės nariai gali įsitraukti į šventės organizavimą ir puošimą. Hospitalizuojamiems paslaugų gavėjams šventinė nuotaika yra svarbi, padedanti spręsti integracijos į visuomenę problemas ir vienišumo jausmo mažinimą (Vosyliūtė & Karasevičiūtė, 2022).

Fizinės aplinkos pritaikymas, siekiant užtikrinti lygias galimybes asmenims su negalia, apima fizinės, informacinės ir komunikacinės aplinkos pritaikymą, kuris leidžia asmenims lengviau judėti, bendrauti ir naudotis stacionarinėmis paslaugomis. Remiantis LR asmens su negalia teisių apsaugos pagrindų įstatymo (1991) 26 straipsniu¹, techninės pagalbos priemonės skirstomos į: judėjimo, regos, klausos, komunikacijos ir sensorikos.

¹ LR asmens su negalia teisių apsaugos pagrindų įstatymas. Priėmė LR Aukščiausioji Taryba-Atkuriamasis Seimas. 1991 m. Lapkričio 28 d. Nr. I-2044. <https://e-seimas.lrs.lt/portal/legalAct/lt/TAD/TAIS.2319/asr>

Bendravimo atmosfera apima asmens vidines stiprybes, emocijų valdymą, jausmų raišką ir vienišumo mažinimą (Paquet et al., 2023). Teigiama bendravimo atmosfera kuriama stiprinant bendruomenės santykius. Socialiniai ryšiai apima naujų draugų suradimą, bendravimo motyvacijos didinimą. Tinkamas socialinių ryšių palaikymas kuria tarpasmeninius santykius, kurie padeda asmeniui jaustis priimtam, mylimam ir reikalingam bendruomenės nariui (Saedi et al., 2024).

Išvardinti aspektai gali tapti atraminiais punktais siekiant aptarti socialinių įgūdžių ugdymą atsižvelgiant į tęstinės socializacijos principus hospitalizacijos procese.

Paslaugų gavėjų požiūris į socialinio darbuotojo veiklą, integruojančią socialinių įgūdžių ugdymą: tyrimo rezultatų analizė

Siekiant tiksliau apibūdinti socialinio darbuotojo veiklą, ugdant paslaugų gavėjų socialinius įgūdžius hospitalizacijos sąlygomis, buvo atliktas pusiau struktūruotas interviu, kurį sudarė 19 klausimų. Tyrime dalyvavo 6 palaikomojo gydymo ir slaugos skyriaus paslaugų gavėjai ir viena socialinė darbuotoja, kurios atsakymai padėjo į situaciją pažiūrėti iš kitos perspektyvos. Tyrimas vykdytas 2025 m. spalio 29, 30 dienomis ir pratęstas 2026 m. vasario 10 ir 11 dienomis. Atliekant tyrimą, buvo laikomasi tyrimo etikos principų: tyrimo dalyvių sutikimas, konfidencialumas, geranoriškumas, teisingumas (Žydzžiūnaitė & Sabaliauskas, 2017).

Tyrimo dalyviai buvo atrinkti, siekiant maksimalios įvairių atvejų atrankos (Rupšienė, 2007), pagal lytį, amžių, sveikatos sutrikimų rūšis, skirtingus individualios pagalbos teikimo išlaidų kompensacijos poreikio lygius, įvairią socialinę padėtį. Tyrime dalyvavo šeši palaikomojo gydymo ir slaugos skyriaus paslaugų gavėjai: 4 vyrai ir 2 moterys, vidutinio amžiaus ir pagyvenę asmenys. Jų sveikatos sutrikimų rūšys: psichinė liga (2); širdies liga (1); šlaunikaulio lūžis (1); galvos smegenų insultas (1) ir viena socialinė darbuotoja. Vienas pacientas (Andrius) prieš atvykdamas į skyrių dirbo, trys (Valentinas, Vita, Tomas) turėjo dalinį dalyvumo lygį ir neįgalumą, o du (Pranutė, Eimutis) buvo pensijinio amžiaus asmenys. Darbingo amžiaus asmeniui staigiai įvykusi trauma ir neplanuota hospitalizacija lėmė staigiai nutrūkusią darbinę veiklą. Jam teko priimti ir susitaikyti su pasikeitusiomis gyvenimo sąlygomis. Pensinio amžiaus asmenims buvo šiek tiek lengviau, nes jų socialinis dalyvavimas buvo pradėjęs mažėti išėjus į pensiją, t. y. prieš hospitalizaciją.

Atsižvelgiant į hospitalizacijos metu galimą vaidmenų sumaištį, tyrimo metu buvo siekiama išsiaiškinti paslaugų gavėjų laisvalaikio praleidimo laiką skyriuje, prisiminimais sugrįžti į pirminę socializaciją (žr. 1 lentelę). Paslaugų gavėjų užimtumas yra svarbus socialinių įgūdžių ugdymui dėl socialinių vaidmenų įprasminimo.

1 lentelė. Buvę ir išlikę laisvalaikio pomėgiai

Kategorija	Subkategorija	Įrodantys teiginiai
Fizinis aktyvumas	Sportas ir mankšta	Reikia, kad kas ateitų rankas pakilot, pagal muziką būtų smagiau judint (Vita). Reikia štangos ² ir jokios muzikos (Andrius). Man seniau patikdavo pasportuoti (Valentinas). Čia gali atsispaudimus daryti, atsilenkimus, pritūpimus (Tomas). Kineziterapeutė atvežė man vaikštynę, vaikščiojau (Pranutė). Patinka išeiti su kineziterapeute į koridorių (Eimutis). Galėtų grupiniai dalykai vykti kineziterapijos Mankštos (socialinė darbuotoja).
	Vaikščiojimas	Man patinka išeiti kažkur, išeiti pasivaikščioti, pagrybauti, pasimaudyti, išeiti į mišką, uogauti miške (Valentinas).

² Atsakymų kalba netaisyta (aut. past.).

Lavinantys pomėgiai		Norėčiau išeiti į lauką pasivaikščioti kiekvieną dieną, eičiau į miestą, į vaistinę, į parduotuvę (Andrius). Mėgstu vaikščioti, einu į bažnyčią (Pranutė).
		Buvau į lauką išėjęs, padėjo žmona (Eimutis). Pasivaikščioti gali po skyrių, yra koridorius (Tomas).
	Skaitymas	Mėgstu skaityti knygas apie karą, istorines, apie senovę, pilis, karalius, kur yra gražios senovinės meilės (Pranutė). Patinka skaityti kriminalus (Andrius). Jeigu yra ką skaityt, skaitau (Valentinas). 15 min straipsniai (Eimutis).
	Kūrybinė veikla	Patinka skaityti, tik niekas neatneša knygų (Vita). Mano hobis būdavo siūti ir ardyt, moku megzti (Vita). Suburčiau į grupę, ardyti siūlų (socialinė darbuotoja). Moku nukopijuoti piešinį (Pranutė). Lankstyt dar mėgdavau origami, tokias gulbes, piešti, megzti, spalvinti mandalas (Tomas).
Informacinės technologijos	Telefonas ir radijas	Žiūriu per telefoną youtube, facebooką, vaiberį, rusiškus vaizdelius (Eimutis). Būnu prie telefono „Tic toc“ (Tomas). Klausau rusišką, lietuvišką radiją (Andrius). Klausau per radiją žinias, lengvą muziką, seniau klausydavau kamerinį orkestrą (Valentinas). Klausau per radiją lietuvių, rusišką (Eimutis). Susiskambinu su anūke 3 kartus (Pranutė)
		Prie televizoriaus būnu per dieną 6 valandas (Andrius). Kiekvieną dieną prie televizoriaus (Tomas).
	Televizorius	
	Darbuotojų trūkumas	Neturime užimtumo specialisto. Turėtų būti papildomas etatas užimtumo veiklai (socialinė darbuotoja).

Fottller et al. (2023) laisvalaikį sieja su aktyviu arba pasyviu bendruomenės stacionarinėje įstaigoje kūrimu (Fottller et al., 2023). Tyrimo dalyvių atsakymai padėjo išsiaiškinti, koks paslaugų gavėjų užimtumas padėtų sukurti saugią ir palaikančią bendruomenę įstaigoje, o socialinės darbuotojos nuomonė padėjo atskleisti vykdymo kliūtis. Fizinis aktyvumas (sportas, mankšta, pasivaikščiavimai su kineziterapeutu), lavinantys pomėgiai (skaitymas, kūrybinė veikla), informacinių technologijų naudojimas padėtų panaudoti paslaugų gavėjų laisvalaikio pomėgius, gebėjimus grupinėms veikloms (socialinė darbuotoja), siekiant bendruomeniškumo ir vaidmenų priskyrimo. Lavinantys pomėgiai, pavyzdžiui, kūrybinė meninė veikla (Pranutė, Tomas), galėtų skatinti prisidėti prie aplinkos puošimo (ypač švenčių, renginių metu). Informacinių technologijų įdiegimas leistų kurti tam tikrą nuotaiką pasitelkus muziką (Eimutis, Valerijus), taip pat bendrauti patogiau ir greičiau, nepaisant judėjimo ribotumo galimybių (Pasaulio sveikatos organizacija, 2025). Taigi, socialinio darbuotojo veikla gali būti nukreipta į fizinių veiklų, kurios yra svarbios energijai, atsipalaidavimui, tvirtumo būsenai ir pozityviai nuotaikai palaikyti, organizavimą (Zeleniūtė et al., 2016), tarpininkavimą siekiant užtikrinti paslaugų gavėjams reikalingą materialinę bazę (vaikštytynės, knygos, spauda, rankdarbių rinkiniai, informacinės technologijos ir kt.). Socialinė darbuotoja išskyrė tuo metu aktualią skyriaus problemą – laisvalaikio užimtumo nevykdymą dėl specialistų trūkumo arba papildomo etato skyrimo.

Atsižvelgiant į hospitalizuojamų pacientų bendrystės svarbą, tyrimo metu buvo siekiama išsiaiškinti tyrimo dalyvių požiūrį į aplinką ir rekomendacijas fizinės aplinkos ir bendravimo atmosferos gerinimui (žr. 2 lentelę). Teigiamam aplinkos įvertinimui, prilygstančiam savitai atmosferai, pavyzdžiui, namams, svarbus tampa aplinkos pritaikymas, atsižvelgiant į hospitalizuojamo asmens pasiūlymus ir rekomendacijas veikloms (Oliveira et al., 2019).

2 lentelė. Aplinka ir jos vertinimas

Kategorija	I Subkategorija	II subkategorija	Irodantys teiginiai
Fizinė aplinka ir pasiūlymai	Aplinkos pritaikymas poreikiams	Informacinės technologijos	Noriu čia kompiuterio , namuose turiu stacionarą, niekas čia neatneša (Eimutis). Reikėtų pakabinti televizorių palatoje (Eimutis). Palatoje galėtų būti mažas televizoriukas (Pranutė).
		Įranga mankštai	Reikėtų pritaikyti patalpą mankštai atlikti (Andrius).
	Pasiūlymai ir rekomendacijos veikloms	Sportiniai lauko ir vidaus žaidimai, šokiai	Čia nėra su kuo žaisti. Žaisdavau stalo tenisą, norėtuši pažaisti (Andrius). Trūksta judėjimo. Šokimas yra svajonė (Vita).
		Galimybė išeiti iš skyriaus	Norėčiau išeiti į lauką, į miestą, iki parduotuvės nusipirkti maisto. Būtų įdomu nueiti į biblioteką (Andrius).
		Darbinė veikla	Trūksta darbo (Valentinas).
		Materialinė bazė: vaikštytynės, bibliotekėlė	Čia per mažai vaikštytynių sportuoti ir nėra kaip eit prie televizoriaus (Eimutis). Patinka skaityti tik niekas neatneša knygų (Vita).
		Skaitymo paslauga	Norėčiau, kad garsiai kas paskaitytų psichologines knygas (Vita). Labai norėčiau, kad knygą paskaitytumėt (Pranutė).
		Bendravimo poreikis	Labai gera, kad kas ateitų pasikalbėti (Vita).
		Kūrybinė veikla	Gal darbelių kokių būtų. Ką nors piešti, spalvinti. Megzti. Būtų įdomu pabandyti (Tomas).
		Patalpos	Reikėtų paruošti patalpą užimtumui. Patalpoje suskirstytos didesnės erdvės veikloms (socialinė darbuotoja).
		Baldai	Daugiau stalų. Atsisėdimo priemonės supamos (socialinė darbuotoja).
Bendravimo atmosfera	Teigiamas įvertinimas	Žmonių susibūrimas, bendravimas ne palatoje	Susirenka ten daug žmonių, visi bendraujam prie televizoriaus, praleidžiu 6 valandas, man ten patinka (Andrius).
		Asmeninės savybės: švelnumas, gerumas, kantrybė, bendravimo įgūdžiai	Visokių yra žmonių, yra labai švelnių, yra gerų (Pranutė). Geriausiai įkalbina slaugytojos kažką veikti, jos gražiai pakalba (Vita). Labai fainiai. Visi draugiški, ir pajuokauja, ir sutvarko dokumentus, kai paprašai. Žodžiu, super (Tomas).
		Svarbūs asmenys: slaugytojos, kineziterapeutė	Geriausiai įkalbina slaugytojos kažką veikti <...> (Vita). Patinka bendrauti su kineziterapeute (Eimutis).
	Neigiamas įvertinimas	Bendravimo stoka	Trūksta bendravimo (Andrius).
		Asmeninės aplinkos trūkumas	Aš nemėgstu, kai visi susirinkę prie televizoriaus pradeda komentuoti, kas kur rodoma (Valentinas).
		Personalo bendravimo kokybė	Daktaras labai bjaurus žmogus, tokio dar nesu mačius, bet kai su tavim nesiskaito, man labai graudu (Pranutė).

Gudžinskienė (2023) ir Khosravi, Baberi, Bozorgi (2016) socialinius įgūdžius sieja su asmens gebėjimu prisitaikyti prie įvairių gyvenimiškų situacijų, sėkmingai socializuotis ir juos priskiria prie situacinių socialinių įgūdžių. Tyrimo dalyvių atsakymai padėjo išsiaiškinti, kaip aplinkos pritaikymas padėtų atliepti paslaugų gavėjų poreikius, kokia veikla paslaugų gavėjams būtų pageidautina, padedanti geriau jaustis ir stiprinanti socialinius įgūdžius. Aplinkos vertinimas, tiek teigiamas, tiek neigiamas, padeda suprasti paslaugų gavėjų gebėjimą ar negebėjimą prisitaikyti prie pasikeitusios bendravimo atmosferos, atskleidžia, kiek ir kokios socialinio darbuotojo veiklos reikia. Pavyzdžiui, neigiamai įvertinta bendravimo atmosfera (Valentinas) gali būti suprantama kaip niša socialinio darbuotojo intervencijai, siekiant gerinti paslaugų gavėjų buvimą bendroje poilsio erdvėje.

Pageidaujamą sportinę veiklą (Andrius) būtų galima nukreipti į konkretų socialinių įgūdžių ugdymą, integruoti sportinius gebėjimus, atliekant mankštas, o tai didintų asmens pasitikėjimą savimi (Jensen, 2018). Svarbus tampa patalpų pritaikymas mankštoms ir papildomų baldų (minkštasuolių, stalų) įsigijimas (socialinė darbuotoja). Svarbi veiklų pasiūlymo dalis – knygų skaitymas. Paquet et al. (2023) taip pat siūlo organizuoti kultūrines veiklas – lankymąsi bibliotekoje, įtraukiant knygų skaitymą, informacines technologijas, kūrybinius užsiėmimus, siekiant stiprinti fizinę ir psichologinę sveikatą.

Bendravimo atmosfera lemia paslaugų gavėjų jausmų raišką, kuri priklauso nuo savireguliacijos. Šių įgūdžių ugdymui svarbus asmeninio augimo siekimas atliekant patinkančias veiklas ir kuriant pozityvią nuotaiką skyriuje. Gerai savijautai palaikyti svarbu bendrauti tiek, kiek norisi (Andrius), pagal savo galimybes ir funkcinį pajėgumą. Gera savijauta skyriuje priklauso nuo bendruomenę sudarančių žmonių, pavyzdžiui, slaugytojų (Vita) ir kineziterapeutų (Eimutis), kurie motyvuotų paslaugų gavėjus atlikti veiklas skyriuje. Kai atsiranda bendravimo trūkumas (Andrius), tuomet prastėja bendravimo atmosfera, asmuo skyriuje nesijaučia gerai. Kai socialinėje aplinkoje pasitaiko pagarbaus elgesio stokos senyvo amžiaus asmenų atžvilgiu atvejų (Pranutė), kyla neigiamų emocijų, gali pasireikšti liūdesys ar noras atsiriboti nuo aplinkinių.

Atsižvelgiant į paslaugų gavėjų fizinės ir psichologinės sveikatos prastėjimą, tyrimo metu buvo siekiama išsiaiškinti savijautą gerinančias užimtumo veiklas, įvertinti paslaugų gavėjų lūkesčius (žr. 3 lentelę). Fizinė sveikata glaudžiai siejasi su asmens emociniu stabilumu ir psichosocialiniu vystymusi, todėl svarbu stiprinti raumenų jėgą, gerinti motorines reakcijas, siekiant sveikesnės psichologinės sveikatos (Meesters, Conijn, Vermeulent, Vlieland, 2018).

3 lentelė. Fizinės ir psichologinės sveikatos stiprinimas

Kategorija	Subkategorija	Irodantys teiginiai
Fizinės sveikatos stiprinimas	Vaikščiojimas	Man patinka išeiti kažkur, išeiti pasivaikščioti. Čia į koridorių išeinu (Valentinas).
		Patinka išeiti su kineziterapeute į koridorių (Eimutis).
		Išsivežti su vežimeliu į kiemą (socialinė darbuotoja).
		Norėčiau išeiti į lauką pasivaikščioti kiekvieną dieną (Andrius).
	Sportas	Pasivaikščioti gali po skyrių, yra koridorius. Labiau atsipalaiduoti (Tomas).
		Man gera palieka pasivaikščiojus (Pranutė).
Psichologinės sveikatos stiprinimas	Pacientų lūkesčiai	Fizinė mankšta padėtų pagerinti fizinį aktyvumą (Andrius).
		Reikia judinti rankas ir kojas (Vita).
	Laisvalaikis	Sportu užsiimti (Tomas).
		Aš pavargstu čia gulėti, jaučiuosi suglebęs (Andrius).
		Kiekvieną dieną nepailsiu, palatos draugas berazūmėja, knarkia (Eimutis).
		Senai buvau pailsėjęs ir energinga (Vita).
Psichologinės sveikatos stiprinimas	Kvėpavimo pratimai	Pastaruoju metu taip senai gerai besijutau. Kažkas su miegu yra, prabundu viduryje nakties (Tomas).
		Norįs sustiprėti (Pranutė).
	Socialinė parama ir santykiai	Jaučiuosi laiminga pasiuvus (Vita).
		Mandalų spalvinimas. Patinka ir mane nuramina, atsipalaidavimui gerai (Tomas).
		Dažniausiai, tai pakvėpuoju. Giliai įkvėpti, iškvėpti (Tomas).
		Galėtų žmonės parelaksuoti, atsisėdimo priemonės supamos (socialinė darbuotoja).
Psichologinės sveikatos stiprinimas	Socialinė parama ir santykiai	Paskambina anūke (Eimutis)
		Susiskambinu su anūke, susiskambinu su žentu, dukterimi (Pranutė).
		Praėjus dviems dienoms paskambina (Andrius).
		Pirmiausia, tai artimųjų bendravimas. Jie pilnumoje gali išsivežti su vežimėliu į kiemą (socialinė darbuotoja).
	Socialinė parama ir santykiai	Žmona aplanko kiekvieną dieną (Eimutis).
		Sutariam ir su švogerių, ir su seserimi nesipjaunu (Valentinas).

		Sesuo aplanko per savaitę vieną kartą, lietuviški vaikai ateina kasdien (Vita). Ateina lankyti į savaitę kartą (Tomas).
	Individualus laikas	Skirti laiką pacientui (socialinė darbuotoja).

Paquet et al. (2023) fizinės ir psichologinės sveikatos stiprinimą sieja su socialine parama ir santykiais, stiprinančiais asmens vidines savybes. Hospitalizuojamų pacientų socialiniai poreikiai didėja keičiantis funkciniam pajėgumui, todėl svarbu gerinti gyvenimo kokybę atsižvelgiant į fizinio aktyvumo naudą. Anot tyrimo dalyvių, aktyvus laisvalaikio praleidimo būdas prisidėtų prie fizinės ir psichologinės sveikatos gerinimo (Andrius, Tomas), stiprinant bendrą funkcinį pajėgumą, motorines reakcijas. Pavyzdžiui, nejudantis asmuo jaučiasi pavargęs (Andrius), nes funkciniai apribojimai turi įtakos vyresnio amžiaus asmenų savijautai ir elgesiui, kuris gali virsti į nepageidaujamą agresyvumą dėl poreikių nepatenkinimo. Atsižvelgiant į paslaugų gavėjų motyvaciją vaikščioti (Valentinas, Andrius, Pranutė, Eimutis, Tomas), socialinio darbuotojo veiklos niša siūloma organizuojant grupines veiklas, į aktyvų vaikščiojimą lauke (Andrius) reikia įtraukti net ir pasyvesnius paslaugų gavėjus, kuriems reikėtų pritaikyti technines pagalbos priemones (socialinė darbuotoja). Aktyviai dalyvaujant fizinėse veiklose, sistemingai atliekant užduotis, numatoma stipresnė fizinė ir psichologinė sveikata, kuriant paslaugų gavėjų naujus vaidmenis, susijusius su reikalingumu bendruomenėje.

Psichologinės sveikatos stiprinimą lemia paslaugų gavėjų užimtumas, kuris neretai priklauso nuo savireguliacijos, socialinės paramos ir santykių. Mėgstamas veiklas turintys tyrimo dalyviai geba išlikti ramūs sudėtingose gyvenimo situacijose (Vita, Tomas). Taikomi savireguliacijos įgūdžiai, išskiriant atsipalaidavimo ir kvėpavimo pratimų svarbą (Tomas). Šie pratimai nereikalauja papildomų išteklių (socialinė darbuotoja). Įvertinta socialinės paramos ir socialinių santykių su artimaisiais ir socialine darbuotoja svarba paslaugų gavėjų kasdieninėje veikloje. Artimųjų priežiūra, apimanti paslaugų gavėjų lyderumą į lauką, suteikia teigiamų emocijų (socialinė darbuotoja). Paslaugų gavėjų atsakymuose jautėsi džiugesys dėl artimųjų lankymo (Eimutis, Valentinas, Tomas), o tai stiprino jų pasitikėjimą savimi.

Atsižvelgiant į paslaugų gavėjų aktyvų ir pasyvų buvimą skyriuje, tyrimo metu buvo siekiama išsiaiškinti socialinio darbuotojo veiklos kryptis, užimtumo gerinimą (žr. 4 lentelę). Socialinis darbuotojas įvertina paslaugų gavėjų lūkesčius atitinkančias veiklas, siekiant socialinių ryšių palaikymo, kai didinamas pasitikėjimas savimi, drąsesnis buvimas bendruomenėje (Adomaitienė, Balčiūnienė, 2017).

4 lentelė. Socialinio darbuotojo veiklos kryptys

Kategorija	Subkategorija	Įrodantys teiginiai
Profesinės veiklos integravimas	Profesinių įgūdžių palaikymas	Lankiau šokius pagal muziką (Andrius). Jauna šokdavau (Vita).
		Buvau meno vadovė, stačiau spektaklius (Pranutė). Lankstyt dar mėgdavau origami, tokias gulbes (Tomas).
		Dainuodavau, turėjau ansamblį (Vita).
		Dirbau mokykloje mokytoja (Vita).
		Buvau krovinio autobuso vairuotojas (Eimutis)
		Dirbau prie vagonų miško ūkyje daug metų (Eimutis). Buvau statybininkas, elektrikas, dirbau miško ūkyje 20 metų (Valentinas)
	Nauji pomėgių tikslai	Norėčiau išmokti naudotis planšete (Pranutė).
		Kaip tą čecholą pasiūti (Vita)
		Būtų neblogai išmokti prancūzų kalbą (Eimutis).

Socialinio darbuotojo veikla		Būtų įdomu pabandyti megzti (Tomas).
	Skaitymas	Norėčiau, kad garsiai kas paskaitytų psichologines knygas (Vita). Norėčiau, kad man knygas kas nors garsiai paskaitytų (Pranutė).
	Žaidimai	Moku su šaškėmis. Norėčiau pažaisti, bet nėra su kuo (Andrius).
	Palydėjimas	Norėčiau pabandyti nueiti prie televizoriaus (Eimutis). Mes turime biblioteką. Foje (socialinė darbuotoja).
	Grupiniai užsiėmimai	Daryti parodą. Motyvuoti palikti atsiminimą skyriuje, kad kiti matytų (Tomas).
	Bendravimas	Bendravimas su ligoniais būtinas, yra senesnė žmonės, kurių niekas nelanko (Valentinas). Patiktų, kad socialinis darbuotojas kartą į savaitę pasikalbėtų apie man patinkančias temas (Andrius). Visai nieko būtų su socialiniu darbuotoju kalbėti (Eimutis). Nereikia, kad bendrautų kiekvieną dieną. Aš pats dažniausiai nueinu pakalbinti (Tomas). Reikalauja dėmesio iš kito žmogaus (socialinė darbuotoja).

Zeleniūtė et al. (2016) paslaugų gavėjų lūkesčių reikšmingumą sieja su tikslingomis socialinių įgūdžių ugdymo veiklomis, apimančiomis individualias (Zeleniūtė et al., 2016) ir grupines specialisto organizuojamas veiklas (Paquet et al., 2023). Tyrimo metu buvo siekiama išsiaiškinti, kokios veiklos gali būti svarbios ne tik asmenų laisvalaikio praleidimui skyriaus erdvėse (foje, bibliotekoje), bet ir silpnųjų savybių tobulinimui. Vaidmenų sumaištis hospitalizacijos procese lemia darbui svarbių funkcijų praradimus, kurios apima savirealizaciją, todėl itin svarbu integruoti profesinius įgūdžius skyriuje. Pavyzdžiui, visuomeninės veiklos atstovės kompetencija statyti spektaklius (Pranutė) apima savirealizacijos galimybes ir vaidmenų priskyrimą (Tomas) ugdant socialinius įgūdžius – bendravimą, bendradarbiavimą, palaikant turimas kompetencijas (Vosyliūtė, Karasevičiūtė, 2022). Ši kompetencija padeda išskirti naują socialinio darbuotojo veiklos sritį – atsiminimo palikimą skyriuje (Tomas). Socialinio darbuotojo veiklos tikslas – numatoma paslaugų gavėjų įtrauktis į profesinių įgūdžių atkūrimą, kurį asmenys prisimena kaip smagią gyvenimo patirtį.

Atsižvelgiant į bendravimo poreikio svarbą, tyrimo metu buvo siekiama išsiaiškinti, kaip artimieji ir personalas gali padėti stiprinti bendravimo įgūdžius (žr. 5 lentelę). Aktualus tampa šeimos narių ir personalo darbuotojų įgalinimas kasdieniniame gyvenime, kuris lemia paslaugų gavėjų geresnę nuotaiką, didesnę motyvą (Drakenberg et al., 2023).

5 lentelė. Ryšiai su artimaisiais ir personalu

Kategorija	Subkategorija	Įrodantys teiginiai
Ryšiai su artimaisiais	Artimųjų lankymas	Buvau į lauką išėjęs, padėjo žmona, aplanko kiekvieną dieną (Eimutis).
		Sesuo aplanko per savaitę vieną kartą (Andrius).
		Vakar buvo atvažiavus sesuo (Valentinas).
		Ateina lankyti į savaitę kartą (Tomas).
		Žentas atvažiuoja (Pranutė).
		Lietuviški vaikai ateina kasdien (Vita).
	Socialinis ryšio palaikymas	Paskambina anūkė, kalbame per kamerą (Eimutis).
		Su planšetėmis kalbasi (socialinė darbuotoja).
		Susiskambinu su anūke 3 kartus, su žentu ir dukterimi (Pranutė). Sutariam ir su švogeriu, ir su seserimi nesipjaunu (Valentinas). Praėjus dviems dienoms sesuo paskambina (Andrius). Paskambina į dieną po du kartus (Tomas).
	Socialinio ryšio nepalaikymas	Dar nekalbėjau telefonu (Vita).
Ryšiai su personalu	Teigiama bendravimo kokybė	Laukiu kineziterapeutės, kad ateitų (Pranutė). Patinka išeiti su kineziterapeute į koridorius. Normaliai bendraujam su slaugytojom (Eimutis).

		Gerau jaučiuosi, labai malonios moterys, viską nori padėti, padaryti kažką gero (Vita). Viskas liuks, viskas atlikta gerai, jokių nusiskundimų neturiu, 10/10 (Tomas).
		Normaliai sutariam, čia daug pažįstamų savų. Ir socialinė darbuotoja buvo atėjusi vakar, dar giminaitė (Valentinas). Kiekvieną dieną bendrauju su pacientais (socialinė darbuotoja).
	Neigiama bendravimo kokybė	Labai nemandagios, geriau gulėk lovoj ir niekur neik, kad nebūtų mums problemų daugiau (Valentinas).
		Darbuotojoms reikia turėti kantrybės ir suprasti, kad mes senos, nervai genda ir būti biški švelnesnioms (Pranutė). Jų bendravimas yra sunkus (socialinė darbuotoja).
	Bendravimo poreikis	Laukiu to pirmadienio, kad ateitų pas mane kas nors (Pranutė). Kad būtų pasikalbėti (Andrius). Užtenka karto į savaitę (Tomas).
		Žmogui reikia žmogaus, kad kas ateitų pakalbėti (Vita).

Losada et al. (2019) socialinių ryšių palaikymą sieja su pasitikėjimo savimi stiprinimu ir socialinės atskirties mažinimu. Tyrimo dalyvių atsakymai padėjo išsiaiškinti, kad bendravimas yra vienas svarbiausių veiksnių, lemiančių palaikomojo gydymo ir slaugos skyriuje besigydančių žmonių kasdienybę. Kalbose apie bendravimą su artimaisiais ryškus dažnumo motyvas: *aplanko kiekvieną dieną* (Eimutis), *vakar buvo* (Valentinas), *dar nekalbėjau* (Vita). Tuo tarpu vertinant bendravimą su skyriaus personalu akcentuojama bendravimo kokybė: *normaliai bendraujam* (Eimutis), *labai nemandagios* (Valentinas); savijauta: *gerai jaučiuosi* (Vita); paslaugų kokybė: *viską nori padėti* (Vita), *10/10* (Tomas), *niekur neik* (Valentinas); lūkesčiai: *darbuotojoms reikia turėti kantrybės <...>, suprasti, <...> būti biški švelnesnioms* (Pranutė). Socialinė darbuotoja, kalbėdama iš paslaugų teikimo perspektyvos, pabrėžia bendravimo kiekvieną dieną svarbą (dažnumas) ir kad bendravimas yra sunkus (bendravimo kokybė). Atsižvelgiant į tai, keliama paslaugų gavėjų artimųjų aktyvaus ir abipusio bendradarbiavimo su socialiniu darbuotoju idėja. Socialinis darbuotojas, įgalindamas šeimos narius dalyvauti paciento reabilitacijos, vaidmenų sumaišties mažinimo ir socialinių įgūdžių ugdymo procese, palengvintų tyrimo dalyvių buvimą skyriuje. Tuo tarpu artimųjų įsitraukimas į ugdymo procesą būtų svarbus pagalbos šaltinis pačiam socialiniam darbuotojui, siekiant pagarbos, emocinio ir fizinio artumo (Losada et al., 2019). Dalinimasis reikiama informacija padėtų priimti bendrus sprendimus. Teisingas informavimas apie fizines galimybes ir kitus aktualius klausimus leistų, padėtų socialiniam darbuotojui numatyti tikslingas veiklas – tiek grupines, tiek individualias. Atsižvelgiant į nusiskundimus dėl vienišumo (Pranutė, Andrius), socialinius ryšius galima stiprinti per grupines veiklas, organizuojant šventes ir kultūrinius renginius (Adomaitienė, Balčiūnienė, 2017). Socialinių ryšių palaikymas su personalu ir šeimos nariais lemtų geresnę paslaugų gavėjų emocinę sveikatą, nes atsirastų galimybė bendrauti, bendradarbiauti ir mažinti vienišumo jausmą (Aukščiausioji audito institucija, 2021).

Išvados

Socialinių įgūdžių ugdymas svarbus socializacijos procesui, kuris tęsiasi visą žmogaus gyvenimą. Šie įgūdžiai yra skirstomi į esminius, situacinius, intrapersonalinius ir interpersonalinius. Nuo pat pirmųjų gyvenimo metų žmogus socializuojasi, susiduria su visuomenės normomis ir atlieka įvairius socialinius vaidmenis. Vaidmenų įvairovė skatina vidinius ir tarpasmeninius konfliktus. Paslaugų gavėjams hospitalizuojantis, keičiasi socialiniai vaidmenys. Kaita gali skatinti vienišumo jausmą ir socialinę atskirtį, kuriuos išspręsti padeda kryptingas socialinių įgūdžių ugdymas – tiek individualus, tiek grupinis. Socialiniai įgūdžiai yra asmens stiprybių visuma, orientuota į gebėjimą savarankiškai priimti sprendimus. Sprendimų priėmimui yra pasitelkiamas efektyvus bendravimas, bendradarbiavimas, vidinių stiprybių stiprinimas, motyvacijos ugdymas. Šie įrankiai stiprina žmonių fizinę ir psichologinę sveikatą, padeda atlikti naujus vaidmenis ir dalyvauti visuomenės gyvenime pagal sveikatos galimybes.

Socialinio darbuotojo veikla palaikomojo gydymo ir slaugos skyriuje organizuojama integruojant socialinių įgūdžių ugdymą į individualias ir grupines fizines, kultūrines, kūrybines veiklas, informacinių technologijų naudojimą, fizinės sveikatos stiprinimą, fizinės aplinkos pritaikymą ir bendravimo atmosferos kūrimą. Veiklos organizuojamos siekiant stiprinti fizinę ir psichologinę sveikatą. Psichologinės sveikatos užtikrinimas remiasi į santykius su šeimos nariais, personalu. Paslaugų gavėjų motyvacija veikloms priklauso nuo profesinių veiklų susietumo ir veiklų vykdymo išteklių. Profesinių gebėjimų palaikymas lemia aktyvesnį dalyvavimą socialinių įgūdžių ugdymo procese. Organizuojant veiklas labai svarbu palaikyti harmoningus santykius su artimaisiais, siekiant paslaugų gavėjų lankymo ir socialinio ryšio palaikymo. Šeimos įgalinimas reabilitacijos procese skatina aktyviau įsitraukti į socialinį dalyvavimą.

Paslaugų gavėjai išreiškė poreikį dalyvauti užimtumo veiklose. Jiems reikalingos tikslingos įgūdžių ugdymo veiklos, atitinkančios sveikatos galimybes, profesinius gebėjimus, asmeninius pomėgius. Aktyvesniems aktualus sportas, vaikščiojimas su kineziterapeute ir kūrybiškumo ugdymas – meninė veikla, švenčių organizavimas, knygų skaitymas, lankymasis bibliotekoje. Pasyvesniems paslaugų gavėjams priimtinesnė ramesnė veikla – muzika, kalbų mokymasis, kvėpavimo pratimai ir kt., ji pasiekama naudojantis informacinėmis technologijomis. Lūkesčius atitiktų fizinės aplinkos pritaikymas mankštoms, papildomų išteklių paieška, kad palatose atsirastų kompiuteriai ir televizoriai. Paslaugų gavėjai vertina bendravimą su personalu, ypač su socialiniu darbuotoju, jiems skiriamą individualų laiką.

Socialinis darbuotojas, organizuodamas paslaugų gavėjų socialinių įgūdžių ugdymo veiklą hospitalizacijos sąlygomis, turėtų vadovautis tęstinės socializacijos palaikymo gairėmis, išlaikydamas paslaugų gavėjų tapatumą, padėdamas priimti ir internalizuoti pakitusius socialinius vaidmenis ir siekti įgalinti gyventojus patiems priimti sprendimus. Svarbu vadovautis supratimu, kad a) tyrimo dalyviai turi poreikį bendrauti; b) svarbu integruoti profesinius gebėjimus ir asmenines laisvalaikio veiklas; c) reikalingas bendruomenės gydymo įstaigoje kūrimas; d) reikšminga įgalinti paslaugų gavėjų artimuosius; e) svarbu skirti pakankamai individualaus dėmesio kiekvienam paslaugų gavėjui. Kuo daugiau skiriama dėmesio socialinių įgūdžių ugdymui, tuo asmenys jaučiasi laimingesni, mažėja vienišumo jausmas, stiprėja socialinė integracija, aiškesnė, sėkmingesnė tęstinė socializacija išvykus iš gydymo įstaigos.

Literatūra

1. Adomaitienė, J., Balčiūnienė, R. (2017). Asmenų, dirbančių socialinių paslaugų sektoriuje, kompetencijos ir jų tobulinimo galimybės. *Andragogika*, 1(7), 71–93. <https://www.lituanistika.lt/content/70982>
2. Aukščiausioji audito institucija. Slaugos ir socialinės paslaugos senyvo amžiaus asmenims. Vertinimo ataskaita. (2021). <https://www.valstybeskontrole.lt/LT/Product/Download/4124>
3. Blake, J., Peryer, G., Dance, R., Parke, S., Aryankhesal, A., Farquhar, M. (2024). How can healthcare professionals work with families to address misaligned expectations of recovery in brain injury rehabilitation? A scoping review. *Brain injury*, 18(1), 1–14. <https://pubmed.ncbi.nlm.nih.gov/39899435/>
4. Brown, T., De Neve, G. (2023). Skills, training and development: an introduction to the social life of skills in the global South. *Third World Quarterly*, 45 (4), 607–623. <https://www.tandfonline.com/doi/full/10.1080/01436597.2023.2219615>
5. Duomenų galia. Lietuvos gyventojų skaičius 2024 m. (2025). <https://www.duomenugalia.lt/lietuvoje/lietuvos-gyventojai/lietuvos-gyventoju-skaicius-2024-m>
6. Drakenberg, A., Arvidsson-Lindvall, M., Ericsson, E., Agren, S., Sundqvist, A. (2023). The symphony of open-heart surgical care: A mixed-methods study about interprofessional attitudes towards family involvement. *International Journal of Qualitative Studies on Health and Well-being*, 18(1), 1–19. <https://pmc.ncbi.nlm.nih.gov/articles/PMC9970227/>
7. Fotteler M. L., Kocar T. D., Dallmeier D., Kohn B., Mayer S., Waibel A. K., Swoboda W., Denkinge., M. (2023). Use and benefit of information, communication, and assistive technology among community-dwelling older adults – a cross-sectional study. *BMC Public Health* 23, 2004 (2023), 1–11. <https://doi.org/10.1186/s12889-023-16926-8>

8. Gudžinskienė, V. (2023). Socialinių įgūdžių ugdymas. In V. Gudžinskienė, N. Kurapkaitienė, O. Merfeldaitė, A. Petrauskienė, A. Railienė, J. Sadauskas, I. Žemaitytė, G. Žibėnienė. Multidimensinė socioedukacinė pagalba. (pp. 68-169). Vilnius: Mykolo Romerio universitetas. <https://cris.mruni.eu/server/api/core/bitstreams/fb2cf2dc-a230-4ccd-82ee-7b7fc1a1ff8e/content>
9. Harmsel-Nieuwenhuis, L., Alarlan, G., van Hilvoorde, I., Koelen, M., Super, S., Verkooijen, K. (2022). Life skills development and transfer amongst socially vulnerable adults through sports: A systematic review. *International Journal of Sport and Exercise Psychology*, 20(6), 625–641. <https://doi.org/10.1080/1750984X.2022.2135125>
10. Jensen, S., Q. (2018). Social skills, New Capitalism, and power in social work Nordic. *Social Work Research*, 9(3), 220–234. <https://doi.org/10.1080/2156857X.2018.1494033>
11. Khosravi, F., Baberi, S., Dasht Bozorgi, Z. (2016). Examining the Effectiveness of Social Skills Training on Loneliness and Achievement Motivation among Nurses. *Review of European Studies*, 8(4), 167–167. <http://dx.doi.org/10.5539/res.v8n4p167>
12. Losada, A., Marquez-Gonzalez, M., Vara-García, C., Barrera-Caballero, S., Cabrera, I., Gallego-Alberto, L. (2019). Measuring familism in dementia family caregivers: The revised familism scale. *Aging and Mental Health*, 24(5), 784–788. <https://www.tandfonline.com/doi/full/10.1080/13607863.2018.1562537>
13. Meesters, J., Conijn, D., Vermeulent, H. M., Vlieland, V. (2018). Physical activity during hospitalization: Activities and preferences of adults versus older adults. *Physiotherapy Theory and Practice*, 35(10), 975–985. <https://www.tandfonline.com/doi/full/10.1080/09593985.2018.1460429>
14. Myers, G. David. (2007). Socialinė psichologija. Poligrafija ir informatika.
15. Oliveira, L. S. S. C. B. de, Souza, E. C., Rodrigues, R. A. S., Fett, C. A., Piva, A. B. (2019). The effects of physical activity on anxiety, depression, and quality of life in elderly people living in the community. *Trends Psychiatry Psychother*, 41(01), 36–42. <https://doi.org/10.1590/2237-6089-2017-0129>
16. Paquet, C., Whitehead, J., Shah, R., Adams, A. M., Dooley, D., Spreng, R. N., Aunio, A.-L., Dube, L. (2023). Social Prescription Interventions Addressing Social Isolation and Loneliness in Older Adults: Meta-Review Integrating On-the-Ground Resources. *Journal of Medical Internet Research*, 25(2023), 1–34. <https://doi.org/10.2196/40213>
17. Pedersen M. M., Petersen J., Bean F. J., Damkjaer L., Jull-Larsen H. G., Andersen O., Beyer N., Bandholm T. (2015). Feasibility of progressive sit-to-stand training among older hospitalized patients. *PeerJ*, 3, e1500, 1–21. <http://dx.doi.org/10.7717/peerj.1500>
18. Saeedi, G., Hosseini, M., Nasiri, M., Vasli, P. (2024). The effect of social skills-based blended education on social adjustment, self-esteem and social skills among new nursing students: An experimental study. *Nurse Education Today*, 143(1), 1–22. <https://doi.org/10.1016/j.nedt.2024.106362>
19. Sancis-Gimenez, L., Lacomba-Trejo, L., Prado-Gasco, V., Gimenez-Espert, M. (2023). Attitudes towards Communication in Nursing Students and Nurses: Are Social Skills and Emotional Intelligence Important. *Healthcare* 2023, 11(8), 1–12. <https://doi.org/10.3390/healthcare11081119>
20. Vaitkevičienė, A., Ringienė, V. (2025) Sveikatos priežiūros įstaigos socialinio darbuotojo galios „spindesys ir skurdas“. *Socialinė teorija, empirija, politika ir praktika* 2025, vol. 30, 129–146. [Sveikatos priežiūros įstaigos socialinio darbuotojo galios „spindesys ir skurdas“ | Socialinė teorija, empirija, politika ir praktika](https://www.sveikatosprieziuros.lt/wp-content/uploads/2022/12/Straipsniai-Studentu-tyrimai-2022.pdf#page=130)
21. Vosyliūtė, V., Karasevičiūtė, S. (2022). Socialinio darbuotojo vaidmenys, įtraukiant senyvo amžiaus asmenis į dienos centrų veiklas. *Studentų taikomieji tyrimai: Respublikinės mokslinės-praktinės studentų konferencijos straipsnių rinkinys*, 130–135. <https://sduvosakademija.lt/wp-content/uploads/2022/12/Straipsniai-Studentu-tyrimai-2022.pdf#page=130>
22. World Health Organization. (2025, Kovo 26). Palliative Care. <https://www.who.int/news-room/fact-sheets/detail/palliative-care>
23. World Health Organization. (2025, Kovo 25). Reducing social isolation and loneliness among older people. <https://www.who.int/activities/reducing-social-isolation-and-loneliness-among-older-people/reducing-social-isolation-and-loneliness-among-older-people>
24. Xichen, Z., Mengnan, L. (2020). Analysis of the Function of Elder Education to Continue Socialization of the Elderly // *International Journal of Elderly Welfare Promotion and Management* Vol.4, No.1 (2020), pp.1–6 // <http://dx.doi.org/10.21742/ijewpm.2020.4.1.01>
25. Zeleniūtė, J., Kviatkovska, E., Aleksienė, V. (2016). Užimtumo programos įgyvendinimas gerontologijos įstaigose. *Visuomenės sveikata*, 92–98. <https://www.vdu.lt/cris/entities/publication/d3b89c1c-4692-4557-a8b3-7178ad9ec961>
26. Žydžiūnaitė, V., Sabaliauskas, S. (2017). Kokybiniai tyrimai: principai ir metodai. *Vaga*. <https://doi.org/10.1080/17482631.2023.2176974>

The Activity of a Social Worker in the Process of the Social Skills Development of Patients in Hospitals

Summary

The article provides different scientific insights into the concept of social skills, the process of socialization and the role of a social worker in the process of hospitalization: individual, group and community activities during the adaptation period. The article analyzes the benefits of social worker interventions that can make the adaptation period in nursing homes easier and more meaningful for the elderly. A qualitative research method was applied – interviews with hospitalization patients.

Keywords: social skills, hospitalization, socialization, community building.